

УДК 94(477.8)(092)"1917/1921"

DOI: 10.24919/2312-2595.10/52.257922

Андрій ПРОКІП

кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник, Львівський історичний музей, відділ «Музей Арсенал», вул. Підвальна, 5, м. Львів, Україна, індекс 79000 (andrprokip@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7941-9909>

Василь КЛОК

кандидат історичних наук, доцент, Львівський торговельно-економічний університет, вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів, Україна, індекс 79000 (clockvas@yahoo.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2613-2007>

Бібліографічний опис статті: Прокіп, А., & Клок, В. (2022). Поліетнічне середовище як фактор впливу на формування світогляду Петра Бубели. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 10/52, 306–319. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.10/52.257922>.

ПОЛІЕТНІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ПЕТРА БУБЕЛИ

Анотація. Мета дослідження. У статті розглянуто процес формування світогляду Петра Бубели – державного, військового та громадсько-політичного діяча періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.

Проаналізовано фактор впливу поліетнічних середовищ різних місцевостей України на формування світогляду П. Бубели – родинного села Лисинич, специфіку взаємовідносин між польською та українською громадами села, римо-католиками і греко-католиками, Станіславова – тимчасової столиці Західної Української Народної Республіки (ЗУНР) у 1919 р., де П. Бубела як член уряду та заступник державного секретаря (міністра) військових справ, займався вирішенням не тільки військових справ, а й сприяв задоволенню по-

© Андрій Прокіп, Василь Клок, 2022

треб національних громад, зокрема, єврейської, якій допоміг організувати власне періодичне видання, Одеси та півдня України, де П. Бубела намагався продовжувати боротьбу з режимом. Стверджено, що авторитет і впливовість П. Бубели як серед українців, так і серед представників інших національностей Одеси, не могли залишатися поза увагою радянського карально-репресивного органу – Державного політичного управління (ДПУ). На початку 1931 р. його заарештовано. Після кількомісячних допитів, П. Бубела у 1932 р. засуджений до трьох років концтаборів.

Методологія дослідження спирається на принципи історизму, системності і об'єктивності. У ході дослідження застосовано такі конкретно-історичні методи, як проблемно-хронологічний та історико-біографічний.

Висновки. Поліетнічні, багатокультурні середовища Лисинич, Станіславова, Одеси, багато у чому вплинули на формування світогляду і визначили життєвий шлях цього державного, військового, громадсько-політичного діяча. Контактуючи з представниками різних національностей, він, залишаючись на українських національних позиціях, намагався залучити до спільної боротьби з антинародною радянською владою на півдні України не тільки українців, а й представників інших етнічних груп.

Ключові слова: П. Бубела; поліетнічне середовище; Лисиничі; Станіславів; українське антикомуністичне підпілля Одеси.

Andrii PROKIP

PhD (History), Associate Professor, Leading Researcher, Lviv Historical Museum, Department "Arsenal Museum", 5, Pidvalna Str., Lviv, Ukraine, postal code 79000 (andrprokip@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7941-9909>

Vasyl KLOK

PhD (History), Associate Professor, Lviv University of Trade and Economics, 10, Tuhon-Baranovsky Str., Lviv, Ukraine, postal code 79000 (clockvas@yahoo.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2613-2007>

To cite this article: Prokip, A., & Klok, V. (2022). Polietnichne seredovyshe yak faktor vplyvu na formuvannya svitohliadu Petra Bubely [Poliethnic environment as a factor influencing the formation of the worldview of Petro Bubela's]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*.

Seriia Istoriiā – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 10/52, 306–319. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.10/52.257922> [in Ukrainian].

POLIETHNIC ENVIRONMENT AS A FACTOR INFLUENCING THE FORMATION OF THE WORLDVIEW OF PETRO BUBELA’S

Summary. *The purpose of the research.* The publication examines the activities of Petro Bubela’s – one of the leading Ukrainian military and political figures of the period of national liberation struggles of 1917–1921, a member of the government of the Western Ukrainian People’s Republic (WUPR), Deputy Secretary of State (Minister of War) of WUNR.

The factor of influence of multicultural environment of different localities of Ukraine on formation of world outlook of P. Bubela’s – family village Lysynychi, interethnic and interfaith relations between Polish and Ukrainian communities of village, Stanislaviv – temporary capital of WUPR in 1919 where P. Bubela was engaged not only in state and military affairs, but also contributed to the development of national communities, in particular, Jewish, which he helped organize his own periodical, Odesa and southern Ukraine, where P. Bubela tried to involve in the joint struggle against the Soviet regime of not only Ukrainians (both Galicians and locals), but also representatives of other nationalities – Germans, Jews, Russians. His authority, both among Ukrainians and among other nationalities in Odesa, could not go unnoticed by the Soviet secret services, the State Political Administration (DPU), which arrested him in early 1931. After several months of interrogation, P. Bubela in 1932 was sentenced to three years in concentration camps.

The research methodology is based on the principles of historicism, objectivity, and systematics. The following specific and historical methods were used in the study: problem-chronological and historical-biographical.

Conclusions. The polyethnic, multicultural environments of Lysynychi, Stanislaviv, and Odesa greatly influenced the formation of the worldview and determined the life path of this statesman, military, and public and political figure. Contacting representatives of different nationalities, he, while remaining in Ukrainian national positions, tried to involve not only Ukrainians but also representatives of other ethnic groups in the joint struggle against the anti-Soviet government in southern Ukraine.

Key words: P. Bubela; poliethnic environment; Lysynychi; Stanislaviv; Odesa; Ukrainian anti-communist underground in Odesa.

Постановка проблеми. Боротьба за українську державність на початку ХХ ст. переконливо довела, що український народ, як і інші європейські народи був цілком здатним до державного життя. У цей період національної зрілості досягли тисячі самовідданих борців за волю України. Українські історики досі залишаються у великому боргу перед творцями та захисниками української державності початку ХХ ст.

Одним з таких борців був Петро Бубела – провідний український державний, військовий, громадсько-політичний діяч, член уряду Західної Української Народної Республіки (ЗУНР) 1918–1919 рр., заступник державного секретаря військових справ ЗУНР, учасник боротьби з радянським режимом на півдні України у 1920–1930-х рр.

Автори **поставили собі за мету** дослідити вплив на формування світогляду, життєвої позиції П. Бубели поліетнічних середовищ різних місцевостей України – від Лисинич до Одеси, визначити його роль у українській національній боротьбі проти радянського режиму на Одещині та залученні до цієї боротьби представників інших національностей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дана означена проблематика частково висвітлена у дослідженнях В. Лаби, М. Литвина, В. Кучерука, К. Науменка, Г. Слоцької, М. Сопінки та ін.

Результати досліджень. Відомо, що П. Бубела походив з невеликого села Лисиничі поблизу Львова. У записі з метричної церковної книги, зазначено, що він народився 12 травня 1889 р. у сім'ї Івана Бубели та його дружини Анни Коновки (ЦДІАЛУ, ф. 201, оп. 4 а, спр. 6763, арк. 153).

У 1909 р., під час навчання у Львівському університеті, до якого вступив 1908 р. після закінчення Академічної гімназії, у власноруч заповненій анкеті для юридичного деканату, П. Бубела записав, що за віровизнанням він греко-католик, рідною мовою є українська, а місцем народження – село Лисиничі, Львівського повіту Галичини (ДАЛО, ф. 26, оп. 15, спр. 126, арк. 215).

Поселення розташоване на північних схилах гірського пасма Розточчя, однією з висот якого є «Чортова скеля», має давню істо-

рію (*Słownik geograficzny*, 1884, s. 154). Перші писемні дані про село сягають XV ст. Воно згадується у писемних джерелах від 1411 р., коли Мичко з Куликова заклав у Львові каплицю св. Михайла та відписав її разом з Лисиничами львівським монахам-домініканцям. У середині XV ст. село належало Дуславу Лисиницькому, якого 1444 р. звинуватили у пограбуванні купців з Кам'янця-Подільського (Сопінка, 2010, с. 3). У той час через Лисиничі проїжджали чимало торгівців, адже тут проходив важливий торговий шлях – Глинянський тракт.

У XVI ст. околиці «Чортової скелі» з лісом належали дрібним шляхтичам з родини Сапоровських, а наприкінці XVI ст. Катерина Сапоровська подарувала ліс з «Чортовою скелею» львівським монахам-бенедиктинцям (Слоцька, 2011, с. 27). У період повстання Богдана Хмельницького Лисиничі стали важливим опорним пунктом для козацького війська. Звідси походить назва урочища поблизу села – Табори. Львівський історик Іван Крип'якевич зазначав: «На кривчицьких полях стояв табір Богдана Хмельницького 1648 р. і частина військ 1655 р. Досі ще частина кривчицьких піль має назву Табори» (Крип'якевич, 1991, с. 102). Штаб гетьмана розміщувався при Глинянському тракті на пасіці, яку звали «робертовою», бо належала львівському міщанину італійського походження Роберто Бандіnellі.

Із лисинецьких полів, 9 жовтня 1648 р., військо Б. Хмельницького розпочало наступ на Львів. На західній околиці Лисинич між козаками та поляками відбулися збройні сутички. Тут ховали загиблих, звідси й назва цієї частини села – Могилиці. До Лисинич, у козацький табір 13 жовтня 1648 р., прибув представник львівських міщан Самійло Кушевич, просити гетьмана не руйнувати місто. С. Кушевич записав: «Зсівши з коней, ми застали полковника Остафія й за порадою останнього поїхали до Лисинич (за милом від Львова)...» (*Історія Львова*, 1986, с. 79). У 1655 р. повз село знову проходило козацьке військо, ідучи на Львів. У 1672 р. з наступом татар і турків на Львів, селяни з навколишніх сіл переховувались у лісах поблизу «Чортової скелі» (Сопінка, 2010, с. 3).

Не менш цікава історія битви на Лисинецьких полях 24 серпня 1675 р., у якій польсько-литовське військо під керівництвом Яна III Собеського розгромило турецько-татарських нападників. Битву майстерно відтворив на полотні невідомий художник XVII ст. Зараз

картина «Бій з турками під Лисиничами у 1675 р.» зберігається у Львівському історичному музеї. У 1912 р. її придбав Національний музей ім. короля Яна III в родині Водзіцьких з Тичина (*110 раритетів*, 2003, с. 73). У 1925 р. польська влада встановила на честь 250-ліття бою пам'ятний знак при Глинянському тракті, знищений радянським режимом 1973 р. (Лаба, 2004, с. 6).

З кінця XVIII ст. до Лисинич, на «Чортову скелю», усе частіше почали прибувати на відпочинок городяни зі Львова, представники української та польської творчої інтелігенції. У XIX – поч. XX ст. тут побували художники і художниці А. Гротгер, О. Кульчицька, О. Новаківський, І. Труш, письменниці та письменники Н. Кобринська, М. Конопницька, І. Франко, історики М. Грушевський, Д. Зубрицький, І. Крип'якевич, композитори А. Вахнянин, Ф. Колесса, співачка С. Крушельницька та ін. (Слоцька, 2011, с. 28).

У XIX на поч. XX ст. населення Лисинич склалося як поліетнічне і різнокультурне. Хоча загалом переважали українці, тут також мешкали поляки, євреї, вірмени, німці.

У ті часи важливу роль відігравала конфесійна приналежність. Дослідник історії села В. Лаба підкреслював: «не можу задля спрощення називати греко-католиків українцями, а римо-католиків поляками, бо в число римо-католиків могли потрапити чимало українців, а деяких греко-католиків польські чиновники могли записати поляками» (Лаба, 2004, с. 6).

На цю ж особливість звернув увагу і П. Бубела. У грудні 1910 р. він, тоді ще студент права Львівського університету, виступаючи перед лисинецькими селянами римо-католиками, намагався довести їм, що вони не поляки, а українці, бо по-польськи навіть молитися не уміють. Це викликало неоднозначну реакцію у римо-католиків, які подали на нього до суду. Захищав П. Бубелу відомий львівський адвокат Михайло Терлецький («Критика уживання», 1911, с. 3).

Згідно зі статистикою, населення Лисинич наприкінці XIX ст., у 1880 р., складало 707 осіб, з яких 500 належали до греко-католиків, а решта – до римо-католиків. Центр римо-католицької парафії розміщувався у Винниках (*Słownik geograficzny*, 1894, s. 154). У 1881 р. орден бенедиктинок збудував поблизу «Чортової скелі» монастир, у якому на літній період мешкали черниці (Сопінка, 2010, с. 3).

У 1885 р. греко-католики збудували у селі муровану церкву св. Параскевії. Наприкінці XIX – початку XX ст. греко-католицька парафія св. Параскевії входила до складу Львівського міського деканату Львівської митрополичої архідієцезії. У 1892 р. греко-католицьку общину очолював парох о. Василь Бернацький, а число греко-католиків сягало 630 осіб (*Шематизм всечесного клира*, 1892, с. 86). У 1894 р. парафією уже завідував о. Юліан Винява Зубрицький, кількість парафіян не змінилася – 630 осіб (*Шематизм всечесного клира*, 1894, с. 81). У 1900 р. число греко-католиків у селі зросло до 658 осіб (*Шематизм всечесного клира*, 1900, с. 103). У 1901 р. тут мешкали 700 греко-католиків, 300 римо-католиків, 4 протестанти та 60 юдеїв, 1906 р. у Лисиничах проживали 1164 мешканці, з яких 30 % становили римо-католики (Лаба, 2004, с. 25). У «Шематизмі» Львівської архідієцезії за 1909 р. зазначалося, що у Лисиничах діє церква св. Параскевії, мурована 1885 р. Патроном-покровителем церкви є конвент латинських монахинь чину св. Бенедикта у Львові. Обов'язки греко-католицького пароха тоді виконував о. Іван Бакович, а загальна кількість греко-католицької громади складала 700 осіб (*Шематизм всечесного клира*, 1909, с. 187). У 1910 р. мешкали 700 українців, було 18 єврейських і 9 польських господарств (Лаба, 2004, с. 26). У 1912 р. парохом села залишався о. І. Бакович, а чисельність греко-католицької громади сягала 910 осіб (*Шематизм всечесного клира*, 1911, с. 186, 187). У 1914 р., напередодні Першої світової війни, греко-католиків у селі нараховувалося 910, римо-католиків – 445, протестантів – 2, євреїв – 100 (*Шематизм всего клира*, 1913, с. 203).

У селі діяла двокласна початкова школа з українською викладавочою мовою навчання. Саме у ній розпочинав навчання П. Бубела. Так, 1909 р. у школі працювали двоє учителів та навчалися 130 учнів греко-католиків (*Шематизм всечесного клира*, 1909, с. 187), у 1912 р. у школі було 140 учнів греко-католиків (*Шематизм всечесного клира*, 1911, с. 186, 187), у 1914 р. тут навчалися 136 учнів греко-католиків, 37 римо-католиків, 3 євреї (*Шематизм всего клира*, 1913, с. 203).

У 1932 р. в селі проживали 795 греко-католиків, 177 римо-католиків, 56 євреїв та 8 вірмен, а школа стала утравквістичною. Наприкінці 1932 р. молодший брат Петра, Володимир Бубела (1894–1941) виступив за скасування двомовності у школі та подав шкіль-

ному інспектору 76 декларацій з вимогою української мови навчання для 131 учня. Зі свого боку, шкільний інспектор Фурманкевич зібрав 46 підписів з вимогами польської мови навчання для 83 учнів. У результаті шкільна кураторія не змінила мовний режим у школі й залишила її утравквістичною (Лаба, 2004, с. 41).

За деякими даними, мати П. Бубели, Анна, дочка сільського вїта Семена Коновки, можливо, мала польське походження. Це, наприклад, стверджував у своїх спогадах Михайло Гуцуляк (Гуцуляк, 1993, с. 27).

Досвід співжиття та взаємин з представниками різних національностей, зокрема з членами єврейської громади, набутий у Лисиничах, вплинув і на подружній вибір П. Бубели. Він одружився на єврейській дівчині Мальвіні Туртельтауб (1899–1985). Його ад'ютант, згодом відомий оперний співак Михайло Голинський згадував, що дружина П. Бубели «... була жидівського походження, її родичі мали у Львові при вулиці Краківській невеликий готель, а вона виховувалася у Відні, мала німецьку освіту і була подібна радше до німки, а ніяк до жидівки» (Голинський, 2006, с. 294).

У 1918–1919 рр., займаючи високу державну посаду в уряді ЗУНР/ЗОУНР (заступник державного секретаря (міністра) військових справ, виконуючий обов'язки державного секретаря військових справ) та, ймовірно, ідучи назустріч побажанням дружини, П. Бубела сприяв потребам культурного розвитку єврейської національної общини Станіславова – тодішньої тимчасової столиці ЗУНР/ЗОУНР. Так, 1919 р. він наполіг на заснуванні у Станіславоі єврейського друкованого видання «Jüdische Zeitung». Як зауважив товариш по службі, професор І. Боберський: «Добре, коли хтось має жидівку за жінку, це помагає розмотувати замотані жидівські справи» (Боберський, 2003, с. 216).

Після встановлення на більшій частині території України радянського окупаційного режиму, полону та ув'язнення у Харкові, П. Бубела разом з дружиною, малолітнім сином Євгеном, тещею Леєю, оселилися в Одесі. Наприкінці 1920 р. П. Бубела офіційно працював в одеському відділенні Червоного Хреста й водночас залишаючись українським патріотом, нелегально брав участь в українських спробах продовження боротьби з радянським режимом на півдні України після поразки національно-визвольних змагань поч. ХХ ст. З цією метою увійшов до складу керівництва («бюро»)

«української контрреволюційної організації» та одеської групи Української Військової Організації (УВО), загальне керівництво якою здійснював давній знайомий П. Бубели ще з часів навчання та громадсько-політичної роботи у Галичині Євген Коновалець. В Одесі П. Бубела підтримував зв'язки як з колишніми офіцерами-галичанами, які опинилися у місті після 1920 р., місцевими українцями (Бардашевським, Білоскурським, Бондаренком, Василюшиним, Дідуником, Жуківським, Мануляком, Музичкою, Сенчиною, Чайківським, Цьоканом, Штефаном та ін.), так і з представниками інших національних громад Одеси – євреями – Затейманом (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 36) і Губар-Грицем, росіянами – Поповим, Цурканом, Лозинським, Івановим та ін. (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 83).

Один з керівників т. зв. «української контрреволюційної організації» Іван Штефан (колишній міністр фінансів часів Центральної Ради) так характеризував окремих членів антикомуністичного підпілля Одеси неукраїнського походження: «... Губар-Гриць. Єврей з великим українофільством. Агроном. Кооператор по лінії «Сільського господаря». Солідні зв'язки по кооперативній периферії. В організацію втягнутий Бондаренко або Глушко. Був членом бюро і галузевим емісаром (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 81) ... Попов. Кооператор. Росіянин, але заради моди став українцем. Добре знає периферію Одеського і частково Миколаївського округу. Працював у «Одкоопспілці», потім в «Одплідспілці», зараз лектор. Близький до релігійності. В організацію втягнувся сам, дізнавшись про її існування в Харкові. Член бюро. Був галузевим емісаром... Цуркан. Росіянин. Високий чиновник царського міністерства. Агроном з колосальними практичними знаннями. Організатор першокласний. Політична орієнтація прихована... Проф. Лозинський. Росіянин. Симпатії до українців кар'єристичного характеру. Фашист. Прихильник старих порядків у школі. В організацію втягнутий Слабченко. Роботу проводив по завданнях останнього в його галузі. Іванов. Росіянин, достатньо українізований. Бухгалтер» (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 83).

Характеризуючи самого П. Бубелу, І. Штефан наголошував, що той «дуже не відверто висловлює свої думки, скритний по натурі. Хороший конспіратор... Має солідний вплив на галичан і обмежене знайомство в Одесі. В організацію втягнутий Жуківським і

перебрав від нього функції військового емісара... В організації займався військовими справами, мав зв'язки з військовим центром всієї організації...» (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 81).

Важливого значення для одеського підпілля набули зв'язки П. Бубели з членами місцевої німецької общини, яких підпільники планували залучити до спільної з українцями боротьби проти радянського режиму. Після арешту 1931 р., на допитах у ДПУ, П. Бубела, розповідаючи слідчим про контакти з представниками німецької громади Одещини, заявляв таке: «щодо німців, то я був знайомий зі Шуляром Ем. Ів. та пастором (прізвища не пригадую). У Шуляра я бував часто дома й знав, що завжди у нього за різними порадами бували колоністи як Одеської, так і Миколаївської округи... Він серед них популярна людина, так само розуміється й пастор. Зі Шуляром ми часто провадили балачки на антирадянські теми. Він інформував мене про настрої німецького населення. Настрої ці були гостро антирадянські, особливо у моменти різних кампаній. Ми говорили про те, що німці пішли неправильним шляхом, замість піддержувати Україну, пішли до денікінців допомагати до створення «єдиної неделимої». Він сказав, що німці зараз жаліють цього й вдруге такої помилки не зроблять. Таким чином, на допомогу німців, більш активну допомогу інших національностей я був тоді певний. Ми говорили часто про судьбу Німеччини і згоджувались в поглядах, що Німеччина ще віджиге і допоможе Україні стати на ноги» (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 164).

Члени антикомуністичного підпілля в Одесі намагалися протистояти радянській системі на різних ділянках суспільного життя, у тому числі й освітній. Так, один з членів одеської групи УВО Андрій Дідуник на допитах у ДПУ стверджував, що «... одеська група УВО ставила своєю метою поширення нашої ідеології серед української громадськості в Одесі та головним чином студентства вищих учбових закладів, серед яких ми проводили більшу частину свого часу» (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 103).

На думку слідчих ДПУ, до одеської групи УВО, входили студенти-техніки, які прибули зі Львова до Одеси на чолі з О. Тарнавським (сином командувача Галицької Армії генерала Мирона Тарнавського). Після приїзду до Одеси, О. Тарнавський поступив до технічного інституту, потім викладав українську та німецьку мови у трудових школах міста (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 107).

Щодо О. Тарнавського, то П. Бубела у показах від 23 квітня 1931 р., зазначав таке: «Я просив Тарнавського відвідати мене на дому і тільки після тривалого часу він це зробив. Я цікавився долею його батька, слухав, як із захопленням він розповідав про національну боротьбу українського студентства з польською владою і виніс враження, що він такий же націоналіст, як і я, а прибулі, якщо не всі, то вірна частина теж такі, тим більше, як я вказував, мав думку, що Тарнавський між ними веде перед. Таким чином, завдяки приїзду свіжих людей, збільшувалось галицьке угруповання в Одесі, яке можна було використати для антирадянської роботи» (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 38). Окрім О. Тарнавського, до освітньої групи українського підпілля Одеси входили професор А. Музичко, учителька К. Гус та ін.

Активна проукраїнська позиція П. Бубели, його авторитет серед одеситів – як українців, так і представників інших національностей міста, не могли довго залишатися поза увагою радянських спецслужб. На початку 1931 р. його арештували. Одеські арешти здійснювалися ДПУ в рамках загальноукраїнської широкомасштабної справи «Українського національного центру». Після кількомісячних допитів, особлива судова «трійка» ДПУ, засудила 1932 р. П. Бубелу до трьох років таборів. У витязі з протоколу № 20/337 засідання судової «трійки» при колегії ДПУ УСРР від 5 березня 1932 р. читаємо: «Слухали: справу № 6781/20339 Одеського облвідділу ДПУ по звинуваченню гр. Бубело Петра Івановича 42 р. по ст. 54-11 КК. Постановили: Бубело Петра Івановича ув'язнити в концтабір терміном на три роки, рахуючи термін з 21.ІІІ.31 року» (ДАОО, ф. 8065, оп. 2, спр. 7792, арк. 215).

За деякими даними, П. Бубелу розстріляли 1934 р. (Кучерук, 2010, с. 61). Його спільники неукраїнського походження, які разом з ним проходили по справі «української контрреволюційної організації» та одеської групи УВО, професор, директор Одеського навчального кооперативного комбінату З. Альвайль, завідувач навчальної частини робітничого факультету при Одеському енергоінституті Ф. Кюнц (Т. Вінницький) були відправлені до соловецьких концтаборів (СЛОН). Розстріляні у 1937 р. Так, у документах по справі З. Альвайля (галицького німця за походженням), між іншим, зазначалося, що «... Вінницький показав, що Мануляка у члени контрреволюційної організації завербував Альвайль, а Мануляк каже, що

в контрреволюційне підпілля він був втягнутий у період 1922–1924 років Вінницьким і Бубелою» (*Остання адреса*, 2003, с. 273).

Висновки. Отже, поліетнічні, багатокультурні середовища Лисинич, де народився і виростав П. Бубела, Станіславова, де працював на високих державних посадах, Одеси, де пройшли останні роки життя на волі та боротьби з радянським режимом, багато у чому вплинули на формування світогляду і визначили життєвий шлях цього державного, військового, громадсько-політичного діяча. Контактуючи з представниками різних національностей, він, залишаючись на українських національних позиціях, намагався залучити до спільної боротьби з антинародною радянською владою на півдні України не тільки українців, а й представників інших етнічних груп, зокрема, німців, євреїв, росіян. Аналізована тема, є, на нашу думку, перспективною та потребує подальших досліджень.

Джерела та література

110 раритетів Львівського історичного музею. (2003). Львів.

Боберський, І. (2003). *Щоденник 1918–1919.* Київ: Видавничий дім КМ Академія.

Голинський, М. (2006). *Спогади.* Львів: Априорі.

Гуцуляк, М. (1993). *Перший листопад 1918 року на західних землях України.* Київ: Либідь.

ДАЛО – Державний архів Львівської області.

ДАОО – Державний архів Одеської області.

Історія Львова в документах і матеріалах. (1986). Київ.

Крип'якевич, І. (1991). *Історичні проходи по Львові.* Львів: Каменяр.

Критика уживання Русинами польської мови обидою релігії (З судової салі) [про судовий процес проти студента права П. Бубели із Лисиничів (поблизу Львова)]. (1911, 4 падолиста). *Діло*, 246, с. 3. Львів.

Кучерук, В. (2010). *Українська галицька армія.* Київ.

Лаба, В. (2004). *Історія села Лисиничі від найдавніших часів до 1939 року.* Львів.

Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937–1938 роках. (2003). (2-е вид., доопрац. і доп., Т. 1). Київ.

Слоцька, Г. (2011). *Спогади про минуле з думкою про майбутнє.* Львів.

Сопінка, М. (2010, липень). Лисиничі – село із давньою історією. *Громадська газета*, с. 3. Лисиничі-Підбірці.

ЦДІАЛУ – Центральний державний історичний архів України у Львові.

Шематизмъ всечесного клира гр. кат. митрополитальнои архидієцезіи Львовскои на рокъ 1892. (1892). Львовь.

- Шематизм всечесного клира гр. кат. митрополитальнои архидієєзії Львовскои на рокь 1894.* (1894). Львовь.
- Шематизм всечесного клира гр. кат. митрополитальнои архидієєзії Львовскои на рокь 1900.* (1900). Львовь.
- Шематизм всечесного клира гр. кат. митрополитальнои архидієєзії Львовскои на рокь 1909.* (1909). (Рочник 65). Львовь.
- Шематизм всечесного клира гр. кат. митрополитальнои архидієєзії Львовскои на рокь 1912.* (1911). (Рочник 68). Львовь.
- Шематизм всего клира греко-католическою митрополитичои архиепархії Львовскои на рокь 1914.* (1913). (Рочникъ 70). Львовь.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. T. V: Kutowa Wola – Malczyce.* (1884). Warszawa.

References

- 110 rarytetiv Lvivskoho istorychnoho muzeiu [110 rarities of the Lviv Historical Museum].* (2003). Lviv [in Ukrainian].
- Boberskyi, I.** (2003). *Shchodennyk 1918–1919 [Diary 1918–1919]*. Kyiv: Vydavnychiy dim KM Akademiia [in Ukrainian].
- Holynskyi, M.** (2006). *Spohady [Memoirs]*. Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Hutsuliak, M.** (1993). *Pershyi lystopad 1918 roku na zakhidnykh zemliakh Ukrainy [November 1, 1918 in the western lands of Ukraine]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- DALO – Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti [State Archives of Lviv Region].
- DAOO – Derzhavnyi arkhiv Odeskoi oblasti [State Archives of Odesa Region].
- Istoriia Lvova v dokumentakh i materialakh [History of Lviv in documents and materials]*. (1986). Kyiv [in Ukrainian].
- Krypiakevych, I.** (1991). *Istorychni prokhody po Lvovi [Historical passages in Lviv]*. Lviv: Kameniar [in Ukrainian].
- Krytyka uzhyvannia Rusynamy polskoi movy obydoiu religii (Z sudovoi sali) [pro sudovyi protses proty studenta prava P. Bubely iz Lysynychiv (poblyzu Lvova)] [Criticism of the use of the Polish language by the Ruthenians as an insult to religion (From the courtroom) [about the lawsuit against law student P. Bubela from Lysynychi (near Lviv)]]]. (1911, November 4). *Dilo – Work*, 246, p. 3. Lviv [in Ukrainian].
- Kucheruk, V.** (2010). *Ukrainska halytska armiia [Ukrainian Galician Army]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Laba, V.** (2004). *Istoriia sela Lysynychi vid naidavnishykh chasiv do 1939 roku [History of Lysynychi village from ancient times to 1939]*. Lviv [in Ukrainian].

- Ostannia adresa: Rozstrily solovetskykh viazniv z Ukrainy u 1937–1938 rokakh* [Last address: Executions of Solovetsky prisoners from Ukraine in 1937–1938]. (2003). (2nd ed., rev., Vol. 1). Kyiv [in Ukrainian].
- Slotska, H.** (2011). *Spohady pro mynule z dumkoiu pro maibutnie* [Memories of the past with thoughts of the future]. Lviv [in Ukrainian].
- Sopinka, M.** (2010, July). Lysynychi – selo iz davnoiu istoriieiu [Lysynychi is a village with a long history]. *Hromadska hazeta – Public newspaper*, p. 3. Lysynychi-Pidbirtsi [in Ukrainian].
- TsDIALU – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi [Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv].
- Shematyzm vsechesnoho klyra hr. kat. mytropolytallynoy arkhydiitseyiy Lvovskoy na rok 1892* [Schematism of the venerable clergy gr. kat. of the Metropolitan Archdiocese of Lviv in 1892]. (1892). Lvov [in Ukrainian].
- Shematyzm vsechesnoho klyra hr. kat. mytropolytallynoy arkhydiitseyiy Lvovskoy na rok 1894* [Schematism of the venerable clergy gr. kat. of the Metropolitan Archdiocese of Lviv in 1894]. (1894). Lvov [in Ukrainian].
- Shematyzm vsechesnoho klyra hr. kat. mytropolytallynoy arkhydiitseyiy Lvovskoy na rok 1900* [Schematism of the venerable clergy gr. kat. of the Metropolitan Archdiocese of Lviv in 1900]. (1900). Lvov [in Ukrainian].
- Shematyzm vsechesnoho klyra hr. kat. mytropolytallynoy arkhydiitseyiy Lvovskoy na rok 1909* [Schematism of the venerable clergy gr. kat. of the Metropolitan Archdiocese of Lviv in 1909]. (1909). (Vol. 65). Lvov [in Ukrainian].
- Shematyzm vsechesnoho klyra hr. kat. mytropolytallynoy arkhydiitseyiy Lvovskoy na rok 1912* [Schematism of the venerable clergy gr. kat. of the Metropolitan Archdiocese of Lviv in 1912]. (1911). (Vol. 68). Lvov [in Ukrainian].
- Shematyzm vseho klyra hreko-katolycheskoy mytropolychoy arkhyieparkhiy Lvovskoy na rok 1914* [Schematism of the venerable clergy gr. kat. of the Metropolitan Archdiocese of Lviv in 1914]. (1913). (Vol. 70). Lvov [in Ukrainian].
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. T. V: Kutowa Wola – Malczyce* [Geographical Dictionary of the Kingdom of Poland and others Slavic countries. Vol. V: Kutowa Wola – Malczyce]. (1884). Warszawa [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 07.03.2022 р.
Стаття рекомендована до друку 11.04.2022 р.